

Program transformacji regionów węglowych UE

Wymiana między Małopolską (PL), Aragón (ES), Ústí (CZ)

wymianaUE

O programie wymianaUE

wymianaUE to program wymiany dla regionów węgla kamiennego, węgla brunatnego, torfu i łupków naftowych (węgiel+) w okresie transformacji w Unii Europejskiej (UE). Program jest częścią inicjatywy Transformacji Regionów Węglowych (CRiT) i jest realizowany przez Komisję Europejską. Uznając potrzebę przyspieszenia sprawiedliwej i niskoemisyjnej transformacji energetycznej w Europie, wymianaUE ułatwia współpracę i uczenie się w duchu peer-to-peer wśród regionów węgla+ UE, aby wspierać wdrażanie strategii Sprawiedliwa Transformacja Energetyczna. Kluczowym celem jest wsparcie regionów UE węgla+ w dekarbonizacji ich systemów energetycznych przy jednoczesnej ochronie pracowników i społeczności poprzez dywersyfikację gospodarczą i innowacje technologiczne. Podczas programu regiony uczestniczące w programie dzielą się doświadczeniami i wspólnie pracują nad pokonaniem bieżących wyzwań, jakie napotyka w swoich procesach Sprawiedliwa Transformacja. Jako taka, wymianaUE otwiera drogę do budowania szerokiej sieci praktyków.

Do udziału wybrano **18 regionów węgla+** w okresie transformacji

w wyniku procesu dopasowania doszło do **8 wymian**, w tym 4 par regionów i 4 trójek regionów

uczestniczące regiony reprezentują łącznie **12 państw członkowskich UE**: Bułgaria, Czechy, Estonia, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Niemcy, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry

Podstawy wymiany

Listopad - Grudzień 2021:
Nabór wniosków i wirtualna sesja przed dopasowaniem

Luty - Marzec 2022:
ocena, selekcja i dopasowanie

Maj - Lipiec 2022:
Współtworzenie agendy i organizacji

Lipiec - Październik 2022:
Ewaluacja i refleksje na temat wyciągniętych wniosków

Promocja

Wniosek

Ocena

Rozpoczęcie

Harmonogram

Realizacja

Działania uzupełniające

Styczeń 2022:
Składanie wniosków indywidualnych lub wspólnych

Kwiecień 2022:
Rozmowy uzupełniające i inauguracyjne

Czerwiec - Październik 2022:
Wizyty studyjne

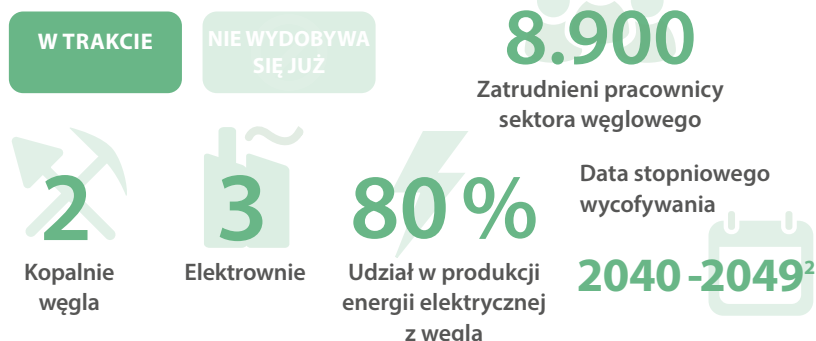
Profile regionów

W kierunku Sprawiedliwej Transformacji od węgla+

Regiony Małopolska, Aragón i Ústí znajdują się na różnych etapach procesów Sprawiedliwa Transformacja. W Małopolsce i Ústí nadal trwa wydobycie węgla. W Aragón wydobycie węgla zakończyło się w 2018 roku, a kopalnie są obecnie rehabilitowane i rewitalizowane.

MAŁOPOLSKA (PL)

Stan wycofywania węgla kamiennego (antracytu)¹

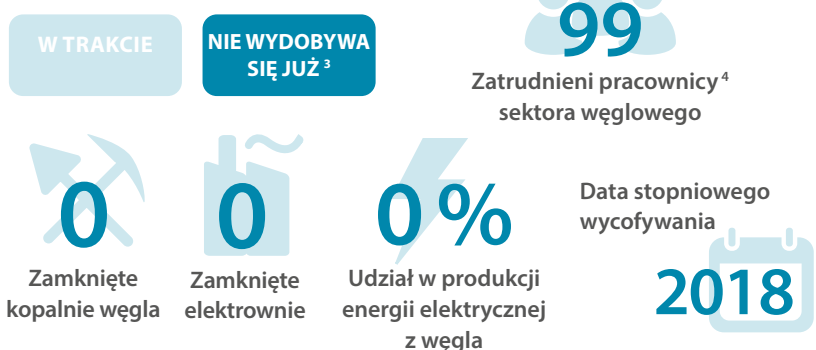

Stan Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej

Województwo małopolskie opracowało projekt Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji w zakresie wdrażania Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Jego głównym celem jest łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji niskoemisyjnej w Małopolsce Zachodniej. Region przyjął także Regionalny Plan Działań dla Klimatu i Energii w 2020 roku oraz zakaz stosowania paliw stałych w mieście Krakowie we wrześniu 2019 roku.

ARAGÓN, (ES)

Stan wycofywania węgla kamiennego (lignitu)¹

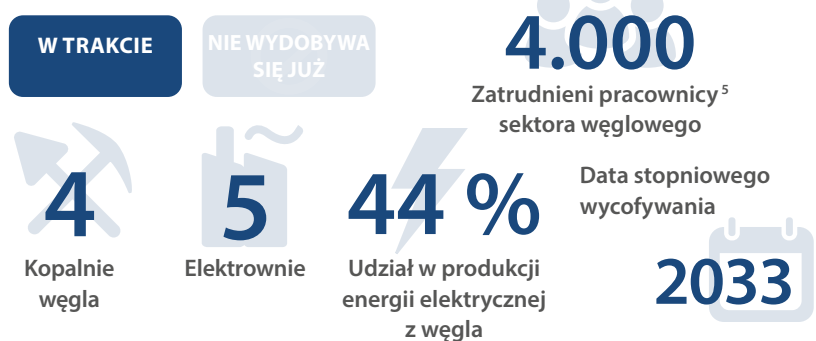

Stan Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej

Region Aragón w porozumieniu z rządem Hiszpanii ustanowił Umowę Sprawiedliwej Transformacji, aby zarządzać finansowaniem z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Umowa Sprawiedliwej Transformacji jest osadzona w prawie krajowym, jak również w krajowej Strategii Sprawiedliwej Transformacji. Ma on na celu utrzymanie wysokiego poziomu zatrudnienia poprzez pobudzenie aktywności gospodarczej w gminach dotkniętych zamknięciem kopalni.

ÚSTÍ (CZ)

Stan wycofywania węgla kamiennego (lignitu)¹

Stan Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej

Region Ústí stworzył Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji w celu wdrożenia Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Obejmuje on cztery filary:

- 1) Dywersyfikacja gospodarki
- 2) Szkolenie i przekwalifikowanie siły roboczej
- 3) Czyste źródła energii
- 4) Wykorzystane wycofane tereny kopalni i elektrowni.

¹ Wszystkie informacje dostarczone przez przedstawicieli regionów.

² Zamknięcie Brzeszcz planowane jest na rok 2040, a kopalni „Janina” na 2049.

³ Ostatnie trzy kopalnie węgla kamiennego zamknięte w 2018 roku

⁴ Pracownicy sektora węglowego zatrudnieni przy projektach renowacyjnych

⁵ Bezpośrednio zatrudnionych jest 4.000. Pracownicy zatrudnionych pośrednio jest około 20.000

Główne wyzwania

- Sektor górniczy oferuje mieszkańcom ograniczone możliwości zatrudnienia i niski profil zawodowy.
- Twórcy projektów ze strony lokalnych i regionalnych władz nie mają możliwości przyciągnięcia i wykorzystania środków finansowych w celu realizacji swoich strategii „Sprawiedliwych Transformacji”.
- Niepewność prawna i ograniczone możliwości administracyjne gmin utrudniają terminową i skuteczną realizację procesów rekultywacyjnych.
- Branża górnicza i energetyczna jest zdominowana przez mężczyzn. Dlatego kobiety są zniechęcane do poszukiwania zatrudnienia w tym wysoce męskim środowisku pracy.

Tematy szczegółowe

Trwałość infrastruktury i terenu

Ponieważ wydobywanie węgla ma ogromny wpływ na środowisko i lokalne zagospodarowanie terenu, po zakończeniu działalności górniczej zanieczyszczone obszary muszą zostać zrekultywowane i przywrócone do stanu pierwotnego. Nieczynne wyrobiska mogą być wykorzystane w różny sposób, np. do rekreacji, rolnictwa, wypasu bydła, leśnictwa czy budowy nowych gałęzi przemysłu. Dlatego też głównymi punktami dyskusji podczas tej wymiany były wymagania dotyczące zarządzania i potencjalnego wykorzystania terenów pogórniczych.

Tkanka społeczna i społeczność

Dawne gminy górnicze walczą po zamknięciu kopalń. Za natychmiastową utratą miejsc pracy idą głębsze zagrożenia ekonomiczne, społeczne i polityczne. W związku z powyższym, podczas wymiany zaprezentowano rozwiązania pozwalające na pokonanie tych wyzwań, takie jak rozwój energii odnawialnej czy inwestycje w lokalną infrastrukturę i usługi komunalne.

Wizyta studyjna w Małopolsce - program i najważniejsze wydarzenia na miejscu

Zgodnie z tematami przewodnimi, delegaci z Małopolski, Aragonii i Ústí podzielili się najlepszymi praktykami i realizowanymi obecnie projektami latarni.

Małopolska zorganizowała dwie wizyty w terenie, aby zilustrować swoje aktualne działania w zakresie Sprawiedliwej Transformacji. W ramach pierwszej wizyty delegaci udali się do nieczynnej Kopalni Węgla Kamiennego Brzeszcze Wschód, gdzie zapoznali się z historycznym dziedzictwem kopalni oraz ambitnym projektem jej rewitalizacji. Druga wizyta prowadziła do gminy Libiąż, gdzie zwiedzający regiony zapoznali się z nowo wybudowanym parkiem wodnym oraz projektem „Odzysk” na składowisku poprzemysłowym pobliskiej kopalni „Janina”. Ten ostatni projekt dotyczy zrównoważonych sposobów przyspieszenia odbudowy zdegradowanych ekosystemów.

Aragón przedstawił różne podejścia do Sprawiedliwej Transformacji. Aby zdekarbonizować system energetyczny regionu i zdywersyfikować gospodarkę, Aragonia postawiła na rozwój energetyki wiatrowej i słonecznej. Dzięki temu Aragonia stała się wiodącym regionem Hiszpanii w zakresie instalacji farm wiatrowych. Inny prezentowany projekt skupia się na ponownym wykorzystaniu byłej kopalni węgla w gminie Arino do produkcji nawozów organicznych. Grupa SAMCA zainwestowała 45 milionów euro w budowę zakładu produkcyjnego, który zapewni od 35 do 62 nowych miejsc pracy na miejscu. Obecnie produkuje 50 tys. ton nawozu organiczno-mineralnego rocznie. Wreszcie, aby zapewnić najbardziej dotkniętym gminom dodatkowe wsparcie, realizowane są 23 mniejsze projekty wspólnotowe.

Ústí podkreślił dwie ścieżki rozwoju, które region planuje realizować w najbliższych latach. Pierwszy polega na rewitalizacji i „uspołecznieniu” byłych odkrywkowych wyrobisk górniczych poprzez rekultywację terenu i budowę infrastruktury umożliwiającej całoroczne korzystanie ze sztucznych jezior i ich naturalnego otoczenia. Jeden z projektów latarniowych związany jest z zamknięciem kopalni odkrywkowej ČSA w 2025 roku. Jego podejście do rewitalizacji obejmuje budowę pływającej elektrowni słonecznej, inteligentnego parku

przemysłowego oraz obiektów badawczych i innowacyjnych. Druga strategia skupia się na zwiększeniu wykorzystania wodoru w regionie. Pierwsze kroki to stworzenie centrum badawczego na usteckiej uczelni i uruchomienie autobusów wodorowych w stolicy Ústí.

MAŁOPOLSKA (PL)

Role	Region odwiedzający	Region goszczący
Główne zaangażowane podmioty	Przedstawiciele gmin, regionalnych władz publicznych	
Wspólne spostrzeżenia	Przygotowanie Planu Sprawiedliwej Transformacji Terytorialnej, zarządzanie przez zainteresowane strony	

ARAGÓN (ES)

Role	Region odwiedzający	Region goszczący
Główne zaangażowane podmioty	Przedstawiciele władz regionalnych	
Wspólne spostrzeżenia	Upowszechnienie energii odnawialnej, państwowe systemy finansowania, rewitalizacja kopalń	

ÚSTÍ (CZ)

Role	Region odwiedzający	Region goszczący
Główne zaangażowane podmioty	Przedstawiciele władz regionalnych	
Dziedzina wiedzy	Koordinacja i komunikacja procesu przemian na poziomie regionalnym	

Wizyta w Kopalni Węgla Kamiennego Brzeszcze Wschód w Małopolsce.
Foto Justyna Mazurkiewicz.

Wnioski

- ✓ **The Just Transition Fund is not a silver bullet:** Just Transition **projects** are ambitious, big in scale and consist of multiple sub-projects. Dlatego należy zmobilizować, uruchomić i zabezpieczyć w dłuższym okresie czasu różne źródła finansowania - zarówno publiczne, jak i prywatne.
- ✓ **Wielopoziomowe zarządzanie zasługuje na większą uwagę:** Niezliczone rodzaje podmiotów mają udziały w podróży Sprawiedliwej Transformacji. Kluczem do jego sukcesu jest wzmocnienie współpracy i dialogu między podmiotami różnych szczebli i sektorów rządowych.
- ✓ **Łączenie starego z nowym przyciąga ludzi i nowe firmy:** Istnieją skuteczne sposoby, aby regiony węglowe zachowały swoje górnicze dziedzictwo i zmierzały w kierunku innowacji, zrównoważonego rozwoju i dobrobytu gospodarczego. Dziedzictwo przemysłowe, takie jak kopalnie węgla, może zostać przekształcone w ośrodki kulturalne, muzea i centra edukacyjne.

Zalecenia praktyczne

- + **Określenie możliwości finansowania dla projektów** w terenie na wczesnym etapie cyklu rozwoju projektu, aby doskonale dostosować działania w zakresie udzielania pożyczek, inwestycji i finansowania do Sprawiedliwej Transformacji. Wstępnym krokiem do opracowania takiej mapy drogowej finansów jest przeprowadzenie inwentaryzacji (niewykorzystanych) źródeł finansowania, które mogą potencjalnie zwiększyć przepływy finansowe dla przyszłych przedsięwzięć.
- + **Poświęć czas na opracowanie dokładnego planu wdrożenia**, w tym diagnozę potrzeb i studium wykonalności. Niemniej jednak, zachowaj elastyczność na zmiany i nieprzewidziane efekty zewnętrzne. Dlatego oprzyj swój plan na eksperymentowaniu i iteracyjnym podejściu do uczenia się oraz włącz regularne pętle ewaluacyjne.
- + **Bądź od początku integracyjny.** Włączenie szerokiego grona zainteresowanych stron i ułatwienie wzajemnego dialogu poprzez platformę współpracy w celu określenia wspólnej strategii i konkretnych celów zaangażowania w proces Sprawiedliwej Transformacji.

„wymianaUE było dla mnie cennym doświadczeniem. Bardzo podobała mi się otwartość uczestników i wysoki poziom merytoryczny zarówno organizatorów, jak i członków wymiany.”

Magdalena Kozak, Gmina Libiąż,
Małopolska, Polska

„Możliwość osobistego poznania ekspertów z innych regionów i zobaczenia, jak podchodzą do tych samych wyzwań, które my mamy, była bezcenna. Tym samym nie zwlekajcie z wymianą!”

Jiří Nehyba, Zarząd Regionu Ústí,
Republika Czeska

Odwiedź naszą
stronę ternetową

Odwiedź stronę internetową
Platformy Sprawiedliwa
Transformacja

Zapisz się do
naszego biuletynu

Odwiedź nasze kanały
mediów społecznościowych

wymianaUE jest częścią Inicjatywy dla Transformacji Regionów Węglowych (CRIT)